

Neoliberal Politikaların Spor Eğitimine Etkisi: Teorik Bir Yaklaşım

Can NAKİP¹

¹Marmara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Fakültesi. <https://orcid.org/0000-0002-9369-2426>

To cite this article/ Atıf için:

Nakip, C. (2024). Neoliberal politikaların spor eğitimine etkisi: teorik bir yaklaşım. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 22-33.

Özet

Bu çalışma, neoliberal politikaların eğitim ve spor yönetimi üzerindeki kapsamlı etkilerini detaylı bir şekilde analiz etmektedir. Neoliberalizm çerçevesinde devlet müdahalesinin azaltılması ve serbest piyasa odaklı yapıların teşvik edilmesi, eğitim kurumları ile spor organizasyonlarının hızla özelleştirilmesine yol açmıştır. Bu süreç, eğitimin ve sporun geleneksel toplumsal işlevlerini zayıflatarak, bireysel çıkarlar ve ekonomik kazançların ön plana çıkmasına sebep olmuştur. Özellikle spor eğitiminde özel sektörün artan hakimiyeti, elit sporculara daha fazla kaynak sağlanmasını sağlarken, düşük gelirli bireylerin spor faaliyetlerine erişimini önemli ölçüde zorlaştırmış ve fırsat eşitsizliklerini derinleştirmiştir. Eğitim yönetiminde hesap verebilirlik ve performans odaklı yapıların benimsenmesi, kamusal eğitim hizmetlerinin kalitesinin düşmesine ve dezavantajlı topluluklarda eşitsizliklerin artmasına neden olmuştur. Spor eğitiminde ise rekabetçi ve başarı odaklı sistemlerin yaygınlaşması, sporun toplumsal faydalarını geri planda bırakarak bireysel başarıya dayalı rekabeti ön plana çıkarmıştır. Literatür taraması yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışma, neoliberal politikaların eğitim ve spor üzerindeki uzun vadeli yapısal etkilerini sorgulamakta ve daha eşitlikçi, toplumsal faydayı ön planda tutan politika reformlarının gerekliliğini vurgulamaktadır. Öneriler arasında kamusal spor programlarının desteklenmesi, spor öğretmenlerinin çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve eşit fırsatlar yaratacak politika reformlarının geliştirilmesi yer almaktadır. Ayrıca, sporun toplumsal entegrasyon ve karakter gelişimi gibi işlevlerinin yeniden güçlendirilmesi için stratejiler önerilmektedir. Bu sayede, spor eğitiminin daha kapsayıcı, adil ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması hedeflenmektedir.

Anahtar kelimeler: Neoliberalizm, Spor Eğitimi, Eğitim Yönetimi, Özelleştirme, Toplumsal Fayda

The Impact of Neoliberal Policies on Sports Education: A Theoretical Approach

Abstract

This study analyzes the comprehensive effects of neoliberal policies on education and sports management in detail. The reduction of state intervention and the promotion of free market-oriented structures within the framework of neoliberalism have led to the rapid privatization of educational institutions and sports organizations. This process has weakened the traditional social functions of education and sports, and has led to the prominence of individual interests and economic gains. The increasing dominance of the private sector, especially in sports education, has provided more resources for elite athletes, while making it significantly more difficult for low-income individuals to access sports activities and deepening inequalities of opportunity. The adoption of accountability and performance-oriented structures in education management has led to a decrease in

the quality of public education services and an increase in inequalities in disadvantaged communities. In sports education, the spread of competitive and success-oriented systems has left the social benefits of sports in the background and brought competition based on individual success to the forefront. This study, which was conducted using the literature review method, questions the long-term structural effects of neoliberal policies on education and sports and emphasizes the necessity of more egalitarian policy reforms that prioritize social benefits. The recommendations include supporting public sports programs, improving working conditions for sports instructors, and developing policy reforms that will create equal opportunities. In addition, strategies are proposed to re-enforce the functions of sports such as social integration and character development. In this way, it is aimed to make sports education more inclusive, fair, and sustainable.

Keywords: Neoliberalism, Sports Education, Educational Management, Privatization, Social Benefit

GİRİŞ

Neoliberal ekonomik yaklaşımlar çerçevesinde son dönemde eğitim politikaları yeniden şekillendirilmiş ve bu durumdan eğitim yönetimi derinden etkilenmiştir. Neoliberalizm, sosyal hizmetlerin piyasa odaklı yapılarla yeniden düzenlenmesi çerçevesinde dünyanın birçok yerinde kamu hizmetleri ile eğitim kurumlarının özelleştirilmesini, sosyal hizmetlerin ise piyasa odaklı yapılarla yeniden düzenlenmesi gerektiğini öne sürerek; serbest piyasa ekonomisinin etkisinin artırılmasını ve devlet müdahalesinin asgari düzeyde ön planda olması gerektiğini savunmaktadır (Harvey, 2005). Özellikle kamunun görev kapsamı içerisinde yer alan eğitimin, serbest piyasa odaklı bir hizmete dönüşmesi, eğitimin toplumsal işlevlerini zayıflatarak, bireysel çıkarlara dayalı bir yapı haline gelmesine yol açmıştır (Ball, 2017).

Bu süreç sadece spor eğitimini etkilemekle kalmamış, aynı zamanda genel eğitim sistemini de etkilemiştir. Spor eğitimi üzerinde neoliberalizmin etkisini daha iyi anlamlandırmak için, neoliberalizmin eğitim ve spor politikalarını nasıl şekillendirdiğine dair geniş bir perspektif çizmek önemlidir. Bu perspektiften bakıldığında neoliberal politikalar yüzünden sporun kamusal bir hizmetten çıkarıldığı ve özel sektör odaklı ticarileşmeye gittiği görülecektir (Ouyang, Lee, ve Ko, 2023). Özel sektörün spor üzerindeki hakimiyeti, elit sporculara daha fazla kaynak ayrılmasına neden olmakla kalmayıp; düşük gelirli bireylerin spor faaliyetlere erişimini zorlaştırmış (Department for Culture, Media and Sport, 2000; Grix, 2009). Bu durum, spor eğitiminde fırsat eşitsizliklerini artırmakta ve toplumsal adaletin sağlanmasını engellemektedir.

Devletin eğitim üzerinde etkisinin düşmesi ve özelleştirme politikalarının artması, eğitim sistemini piyasa olanaklarına bağlı bir sistem haline gelmesini sağlamıştır (Ryan, 2010). Özelleştirme ve rekabetin çoğalması, insana, eğitime ve her türlü gelir kaynağı için ayrılan bütçenin eşit olmayan paylaşımının daha da artmasına sebep olmaktadır. Yüksek başarı gösteren okullar, düşük başarılı okullara göre daha fazla gelir kaynağına sahip olduğu için bu durum düşük başarılı okullarda ekonomik eksikliğe neden olmuştur (Gray, O'Regan, ve Wallace, 2018). Keza, spor eğitiminde de rekabetçi ve başarı odaklı bir sistem desteklenmiş, genç sporcuların başarı odaklı değerlendirilmesi yaygınlaşmıştır. Bu durum, sporun sosyal yararlarından uzaklaşarak, ekonomik kazanç ve bireysel başarıya dayalı rekabete neden olmuştur (Macdonald, 2014; Van Rheenan, 2015).

Bu noktada eğitim yönetimi, neoliberal politikalarla tutarlı, giderek daha fazla hesap verebilirlik ve başarıya dayalı bir sisteme dönüşmüştür. Bu dönüşüm, eğitim kurumlarının piyasa olanaklarına göre yönetilmesini desteklemekte ve kamusal eğitim hizmetlerinin kalitesini azaltarak özellikle dezavantajlı topluluklar için fırsat eşitsizlikleri yaratmaktadır (Mudge, 2008). Spor eğitiminde ise bu dönüşüm, özel spor okullarının ve elit programların ön plana çıkması ile daha fazla bireysel başarıya odaklanarak, toplumsal fayda sağlama potansiyelini geriletmiştir (Gönel ve Akçalı, 2007).

Bu sürecin bir parçası olarak kamusal okulların performansa dayalı olarak değerlendirilmesi ve kaynakların bu performansa uygun olarak dağıtılması, eğitimdeki eşitsizlikleri daha da derinleştirmiştir. Ayrıca öğretmenlerin istihdam kalıpları da değişmiş, güvencesiz ve esnek çalışma koşulları yaygınlaşmıştır. Bu durum, eğitim çalışanlarının iş güvenliğini zayıflatmış ve eğitimin kalitesini olumsuz etkilemiştir (Cin, 2013). Neoliberalizmin eğitim üzerindeki bu

etkileri eğitimciler ve araştırmacılar tarafından eleştirilmektedir. Freire'nin "bankacılık modeli" olarak tanımladığı bu sistemde, öğrencilerin pasif öğrenenlere dönüştürüldüğü ve eleştirel düşünme becerilerinin köreltildiği vurgulanmaktadır (Freire, 2017). Ayrıca, neoliberal politikaların eğitimde eşit fırsatları zayıflattığı ve eğitimin toplumsal adalet sağlama misyonundan uzaklaştığı iddia edilmektedir (Angus, 2015). Bu açıdan bakıldığında, eğitim politikalarının neoliberal ideolojiler doğrultusunda yeniden yapılandırılması, eğitim yönetiminde etkili dönüşümlere neden olmuştur. Eğitim yönetimi, neoliberal yeniliklerin etkisi altında yeniden yapılandırılmış, okullar ve üniversiteler neredeyse işletmeler gibi yönetilmeye başlanmıştır (Gönel ve Akçalı, 2007). Bu hızlı dönüşüm, politika yapıcılarının ve eğitim yöneticilerinin karar alma süreçlerini de önemli ölçüde etkilemiştir. Neoliberal politikalar, eğitim yönetimine performans ölçümü, rekabet ve hesap verebilirlik gibi unsurları dahil ederek eğitim sistemlerini piyasanın talepleriyle uyumlu hale getirmiştir (Gök, 2004).

Bu çalışma, neoliberal politikaların spor ve eğitim yönetimi üzerindeki etkilerini aşağıdaki üç ana soru etrafında düzenleyerek incelemektedir:

1. Neoliberal politikalar eğitim yönetimini ve politika yapım süreçlerini nasıl dönüştürüyor?
2. Eğitimin özelleştirilmesi ve piyasa temelli yapılara kayması, spor eğitimi de dahil olmak üzere, eşit fırsatları ve adaleti nasıl etkiliyor?
3. Neoliberal eğitim ve spor politikalarının uzun vadede bu alanlar üzerinde hangi yapısal etkileri olabilir?

Neoliberal politikaların eğitim ve spor yönetimi üzerindeki etkilerine ilişkin teorik tartışmalar, bu politikaların mevcut sistemleri nasıl etkilediğini anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Eğitim ve spor alanında önde gelen isimler, mevcut neoliberal politikaların eğitim ve spor kalitesini düşürdüğünü, fırsat eşitliğini zayıflattığını belirtmektedir (Ryan, 2010). Özellikle kamusal bir hizmet olarak bilinen eğitim ve spor, neoliberal yaklaşımlar ile piyasa temelli hizmetlere dönüşmekte, bu da bu alanların kişisel çıkarlara dayalı bir yapıya bürünmesine ve toplumsal işlevlerinin zayıflamasına yol açmaktadır (Harvey, 2005).

Spor eğitiminde neoliberal politikalar, özellikle kamusal spor hizmetlerinin özelleştirilmesi ve elit sporcuların öncelik kazanması ile kendini göstermektedir. Bu durum, spor eğitiminde fırsat eşitsizliğini artırmakta ve dezavantajlı grupların spora erişimini zorlaştırmaktadır (Cinoglu, 2006). Bu politikaların bir diğer önemli etkisi, rekabet ve performans odaklı yapısal dönüşümlerdir. Genç sporcular, başarılarına göre değerlendirilmekte ve spor, bireysel kazanç odaklı bir alan haline gelmektedir (Macdonald, 2014; Van Rheenan, 2015).

Neoliberal eğitim ve spor yenilikleri, öğretmenleri, spor eğitimcilerini ve okul yöneticilerini yani tüm yapıya etki eden yapısal dönüşümler sağlamıştır. Bu dönüşümler, eğitim ve sporda kalite, erişim ve fırsat eşitliği gibi başlıca değerler üzerinde güçlü etkiye sahiptir (Gönel ve Akçalı, 2007; Robertson, 2008). Sporun ve eğitimin tamamen devlet kontrolünde olmaması, bu alanlarda serbest piyasa tarafından yeni politika, strateji ve yöntemlerin geliştirilmesine yol açmıştır (Tinaz, Turco, ve Salisbury, 2014). Bu doğrultuda, neoliberal politikaların eğitim ve sporda fırsat eşitsizliğini artırdığı için, bu konuya daha eleştirel bir pencereden bakılması gerekmektedir. Bu araştırmada, neoliberal politikaların spor üzerinde ortaya çıkardığı

sonuçlar değerlendirilirken, spor eğitimi hususunda da literatüre yeni bir bakış açısı kazandıracaktır.

Literatür İncelemesi

Son yıllarda eğitim yönetiminin temellerini fazlasıyla değiştiren neoliberal politikalar sayesinde, eğitim üzerinde kamusal destek azalmış, serbest piyasa temelli ekonomik kazanç üzerine kurulu bir sistem ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda eğitim devletin desteklediği sosyal bir hak olmaktan çıkıp, insanların ekonomik gücüne bağlı hale getirilmiştir (Gönel ve Akçalı, 2007). Devletin etkisinin eğitim üzerinde azalması fırsat eşişsizliğini artırmış ve eğitimin kalitesini düşürmüştür. Bu durum toplumdaki her bireyin faydalanabileceği bir sistemin bertaraf edilmesine yol açarak, başarının ön plana çıktığı bir yönetim anlayışını beraberinde getirmiştir.

Türkiye’de 1980’li yıllardan sonra eğitim sistemi üzerinde neoliberal politikaların etkisi kendini göstermiş olsa da, 2000’li yıllardan sonra devletin katkısının azalmasıyla özel sektör hızla eğitim sistemine girmiştir. Özel sektörün eğitim sisteminde söz sahibi olması sonucu eğitim ve spor alanında fırsat eşişsizliği artmış ve bireylerin spor eğitimine eşiş şartlarda erişimi kısıtlanmıştır (Gök, 2004; Bayram, 2018). Bunun yanı sıra devlet destekli spor programlarının azalması ile serbest piyasa temelli spor kulüp ve spor okullarının artması özellikle dezavantajlı bireylerin spor eğitimine erişimini kısıtlamıştır (Cinoglu, 2006).

Neoliberal politikaların uluslararası etkisi bulunmaktadır ve bu durum sporun ticarileşmesine neden olmaktadır (Houlihan, 2014; Demirtaş, 2019). Global çerçevede Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa’nın spor eğitimi sistemine bakıldığında, eğitimin özelleştirilmesi sonucu dezavantajlı toplulukların spor eğitiminin kısıtlandığı görülmektedir. Bu kısıtlamalar spor eğitiminin sadece başarıya dayalı sistemlerle değerlendirilmesine yol açmıştır (Parnell, Roberts, Walker, ve Hayton, 2017).

Neoliberal politikalar çerçevesinde sporun özelleştirilmesi ve ticarileşmesi sonucu, devlet teşvikleri azalmış, spor eğitimine erişim kısıtlanmış ve üst düzey sporculara daha fazla gelir kaynağı sağlanmıştır. Bu kaynaklar ile birlikte spor politikaları uluslararası başarı odaklı olmaya ve bu durumun sporun ticarileşmesini hızlandırdığı görülmektedir (Ouyang, Lee, ve Ko, 2023). Sporun toplumsal faydalarından uzaklaşıp bireysel kazanç odaklı bir anlayışa kaymasının eşişsizlikleri daha da artırdığı vurgulanmaktadır (Macdonald, 2014; Van Rhee, 2015). Neoliberal politikaların bir diğer önemli etkisi, eğitim çalışanlarının ve spor eğitmenlerinin güvencesiz çalışma koşullarına maruz kalmasıdır. Bu durum, spor eğitmenlerinin iş güvenliğini zayıflatmış, esnek ve güvencesiz çalışma koşulları yaygınlaşmıştır. Spor eğitiminde çalışanların güvencesiz çalışma koşullarının eğitimde kaliteyi olumsuz yönde etkilediğini ifade etmektedir (Gray, O’Regan, ve Wallace, 2018). Freire’nin "bankacılık modeli" olarak adlandırdığı sistemde, öğrenciler pasif öğrenenlere dönüştürülmüş, eleştirel düşünme becerileri köreltilmiş ve neoliberal eğitim reformları eğitimi bir ekonomik hizmete dönüştürmüştür (Freire, 2017). Bu reformlar, eğitimin piyasa merkezli yapısı içinde öğrencilerin yalnızca bilgi alıcıları haline gelmesine yol açmıştır. Uygulanan neoliberal politikaların dezavantajlı gruplar üzerinde yarattığı olumsuz etkiler nedeniyle, eğitimin temel amacı olan sosyal adalet sağlama amacından uzaklaştığı vurgulanmaktadır (Angus, 2015). Bunun yanı sıra neoliberal politikaların gelişmekte olan ülkelerin eğitim

sistemlerini olumsuz etkilediği, bu ülkelerin toplumsal ihtiyaçlarını karşılamayacak şekilde eğitimde eşit fırsatları zayıflattığı ve eğitim sistemlerinin yerel dinamiklerle çatıştığı ifade edilmektedir (Liasidou, 2015). Tüm bu veriler, neoliberal politikaların eğitim yönetimi ve spor eğitimi üzerindeki kapsamlı etkilerini ortaya koymaktadır. Neoliberal politikaların spor eğitimindeki belirgin sonuçları, fırsat eşitsizlikleri ve ticarileşme olarak ortaya çıkmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada, neoliberal politikaların spor eğitimi üzerindeki etkilerini teorik bir perspektiften incelemek amacıyla kapsamlı ve sistematik bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Literatür taraması, PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) kılavuzuna uygun olarak yapılandırılmıştır. Bu süreç, literatür seçimi ve analizinde şeffaflığı artırmak ve araştırmanın tutarlılığını sağlamak amacıyla belirli metodolojik adımlarla planlanmıştır.

Literatür Tarama Süreci

Literatür taraması, 2010 ile 2024 yılları arasında yayımlanmış akademik makaleler, kitaplar ve tezler dahil edilerek sistematik bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu dönemi kapsayan çalışmalar, spor yönetimi ve stratejik planlama alanında dijitalleşme ve sürdürülebilirlik kavramlarının gelişimi açısından önem arz etmektedir. Araştırmada kullanılan akademik veri tabanları Scopus, Web of Science, Google Scholar ve PubMed olarak belirlenmiştir. Bu veri tabanları, spor yönetimi alanındaki en güncel ve nitelikli akademik çalışmalara erişimi sağlamaktadır. Tarama sürecinde, "Neoliberal politikalar", "Spor eğitimi", "Eğitim yönetimi", "Özelleştirme", "Toplumsal fayda" ve "Sporun ticarileşmesi" gibi anahtar kelimeler kullanılarak geniş çaplı bir arama yapılmıştır. Ayrıca, yayınların dahil edilme ve hariç tutulma kriterleri net bir şekilde belirlenmiştir. Dahil etme kriterleri arasında, neoliberal politikaların spor eğitimi ve yönetimi üzerindeki etkilerini doğrudan inceleyen orijinal araştırmalar, hakemli dergilerde yayımlanmış makaleler, uluslararası konferans bildirileri ve alanla doğrudan ilgili akademik kitaplar yer almıştır. Sadece İngilizce ve Türkçe yayınlar değerlendirmeye alınmış olup, alan dışı çalışmalar ve herhangi bir hakemlik sürecinden geçmemiş yayınlar hariç tutulmuştur.

Veri Toplama ve Analiz Yöntemleri

Seçilen literatür, içerik analizi ve tematik analiz yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. İlk aşamada, çalışmaların yönetsel özellikleri, bulguları ve sonuçları özetlenmiştir. Ardından, benzerlikler ve farklılıklar belirlenerek ana temalar oluşturulmuştur. Bu süreçte, neoliberal politikaların spor eğitimi üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için literatürdeki boşluklar ve gelecekteki araştırmalar için öneriler de tespit edilmiştir.

İçerik Analizi

İçerik analizi, seçilen çalışmaların anahtar kavramlarını ve temalarını belirlemek için kullanılmıştır. Bu yöntem, neoliberal politikaların spor eğitimi üzerindeki spesifik etkilerini ortaya koymak amacıyla yapılan derinlemesine incelemeleri kapsamaktadır.

Tematik Analiz

Tematik analiz, literatürde sıkça tekrar eden konuların ve temaların tanımlanması ve analiz edilmesi sürecidir. Bu yöntemle, neoliberal politikaların spor eğitimi üzerindeki genel etkileri ve bu etkilerin farklı coğrafyalarda nasıl ortaya çıktığı incelenmiştir.

Teorik Çerçeve

Neoliberalizm, devletin eğitim politikaları üzerindeki düzenleyici rolünü geri çekerek özel sektörün eğitim sistemlerine daha fazla müdahale etmesini teşvik eden bir olgudur. Bu anlayış, eğitimin kalitesi ve erişilebilirliği üzerinde olumsuz sonuçlara neden olur ve kamu çıkarları yerine piyasa çıkarlarının baskın olduğu bir ortam yaratır. Neoliberalizmin bu açıklaması, bu ideolojinin eğitimde sosyal adaletin zayıflamasına nasıl katkıda bulunduğunu anlamamızı sağlar (Harvey, 2005). Bu bağlamda, neoliberal politikalara dayalı eğitim yönetimi, harcamaları azaltmak, rekabeti artırmak ve performans değerlerine dayalı kararlar almak için eğitim kurumlarının yeniden yapılandırılmasına dikkat eder (Ball, 2003). Eğitimde standardizasyon, özelleştirme ve hesap verebilirlik, neoliberal eğitimin temel faktörleridir. Türkiye'de neoliberal politikaların etkileri özellikle 1980'lerden sonra genişlemiştir. Türkiye'de neoliberal politikaların eğitim yönetiminde merkezileşmeyi artırdığı ve okulları piyasa koşullarına göre şekillendirdiği belirtilmiştir (Gönel ve Akçalı, 2007). Eğitim sektöründe devlet ve özel sektör arasında mevcut farkların derinleşmesi, eğitim kurumlarının başarı ve ticari odaklı yönetilmesine neden olmuştur. Bu durum Türkiye'de eğitimin kalitesinin düşmesine neden olup, fırsat eşitsizliklerini artırdığı gözlemlenmektedir (Cin, 2013). Neoliberal politikaların eğitim sistemi üzerindeki bu etkisi zamanla spor eğitimine de zuhur etmiştir. Türkiye'deki spor yönetimi eğitiminde de neoliberal politikaların etkisi sonucu bir ticarileşme sürecinin olduğu görülmektedir (Ulum, 2020). Bu durumun sonucunda da spor eğitimi, kamu hizmeti olmaktan uzaklaşmış, özel sektörün kar amacı güttüğü bir alan haline gelmiştir (Ouyang, Lee, ve Ko, 2023). Neoliberal eğitim reformlarının eğitim yöneticilerini piyasa taleplerine göre hareket etmeye zorladığı belirtilmektedir. Bu reformlar okulları "rekabet merkezleri" haline getirirken, eğitimin toplumsal işlevini zayıflatmıştır (Ball, 2003). Neoliberal eğitim politikaları öğrencileri pasif öğrenenlere dönüştürdüğü ve eleştirel düşünme becerilerini körelttiği savunularak, bu sistemin eğitimi ekonomik bir hizmete dönüştürdüğü eleştirilmektedir (Freire, 2017). Sporcuların sadece bireysel başarılarına odaklanarak, sosyal fayda sağlayan aktivitelerden uzaklaşmaları da Freire'nin öne sürdüğü bu anlayışın spor eğitiminde de benzer şekilde ortaya çıktığının göstergesidir (Freire, 2017). Bir başka açıdan bakıldığında da neoliberal politikaların hem eğitimde hem de spor eğitiminde eğitim fırsatlarının dezavantajlı gruplar için sınırlı hale gelmesine ve sosyal adaletin zayıflamasına yol açtığı belirtilmektedir (Angus, 2015).

Gelişmekte olan ülkelerde eğitimde neoliberal politikaların uygulanmasının yerel eğitim sistemlerinin ihtiyaçlarını göz ardı ettiği ve sürdürülebilir olmadığı belirtilmektedir (Liasidou, 2015). Bu tespit, Türkiye gibi ülkelerde spor eğitimi ve spor yönetimi alanında da geçerlidir. Neoliberal politikalar küreselleşmeyi hızlandırmakta ve yerel eğitim sistemlerini küresel rekabetin bir parçası haline getirmektedir (Connell, 2007; Robertson, 2008). Ancak bu süreçte yerel dinamikler ve kültürel farklılıklar dikkate alınmamakta, bu da eğitimin homojenleşmesine yol açmaktadır. Özellikle spor eğitiminde, devletin spor politikalarından çekilmesi, özelleştirme süreçlerinin hızlanmasına ve sporun toplumsal işlevinden uzaklaşmasına neden olmuştur (Houlihan, 2014; Ouyang, Lee, ve Ko, 2023). Türkiye'de spor

eğitimi, neoliberal politikaların etkisi altında daha fazla ticari bir faaliyete dönuşmüş ve gençlerin spor imkanlarına erişimi sınırlanmıştır (Tinaz, Turco, ve Salisbury, 2014).

Bu durumun sürdürülebilirliği tartışmaya açık olup, daha adil ve eşitlikçi eğitim politikalarına olan ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır. Neoliberalizmin eğitimi yalnızca ekonomik çıkarlar doğrultusunda şekillendirdiği ve onu toplumsal kalkınma aracı olmaktan çıkardığı savunulmaktadır (Freire, 2017; Angus, 2015). Bu nedenle, neoliberal eğitim politikalarının fırsat eşitliği, sosyal adalet ve yerel dinamikler üzerindeki olumsuz etkileri göz önüne alındığında, bu politikaların sürdürülebilirliği sorgulanmalıdır.

TARTIŞMA

Neoliberal politikalar, Türkiye’de spor eğitime geniş çapta etki etmiştir. 1980 sonrası uygulanan neoliberal politikalarla birlikte devletin spordaki müdahalesi azalırken, sporun ticarileşmesi süreci hız kazanmıştır. Türkiye’deki spor yönetiminin merkezîyetçiliği ile neoliberal politikaların etkilerini detaylandırılarak, kamusal spor hizmetlerinin azalması ve özel sektörün spor politikalarında daha baskın hale gelmesi gibi faktörlerin düşük gelirli gruplar üzerinde fırsat eşitsizliği yarattığı vurgulanmaktadır (Gönel ve Akçalı, 2007). Bu durum, spor aktivitelerine erişimi kısıtlayarak, sosyoekonomik olarak dezavantajlı bireylerin spor yapma imkânlarını azaltmakta ve toplumsal sağlık ile refah üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Ayrıca, özel sektörün artan rolü, sporun kar amacı gütmeye eğilimini güçlendirirken, kamusal sporun sağladığı ücretsiz veya düşük maliyetli hizmetlerin önemini azaltmaktadır. Neoliberal politikaların spor eğitime etkisi, sadece eğitim sistemleri üzerindeki değişikliklerle sınırlı kalmamış, sporun sosyal bir işlev olarak nasıl algılandığını da derinden etkilemiştir. Eğitimde bu durum, devletin teşvik ettiği spor programlarının azalması ve özelleştirme süreçlerinin hız kazanmasıyla sağlanmıştır. Bu çerçevede spor eğitimi, kamu faydasından çok ekonomik gelire ve bireysel başarıya odaklanarak önemli bir değişime uğramıştır (Ouyang, Lee, ve Ko, 2023).

Neoliberal politikaların spor eğitimi üzerine en önemli sonuçlarından birisinin, devlet destekli spor programlarının azalması nedeniyle toplumdaki fırsat eşitsizliklerini artırması olarak söylenebilir. Neoliberal spor politikalarının uluslararası arenada başarı odaklı olması, sporun ticari bir yapıya dönuşmesini hızlandırmıştır. Bu ivmelenme elit sporcuların imkanlarının artmasına, dar gelirli bireylerin ise spor eğitime erişiminin kısıtlanmasına yol açmaktadır (Parnell, Roberts, Walker, ve Hayton, 2017).

Neoliberal politikaların bir başka önemli sonucu da güvencesiz çalışma koşullarıdır. Öğretmenlerin ve spor eğitmenlerinin güvencesiz çalışma şartlarına maruz kalması eğitim kalitesini düşürmüştür. Neoliberal politikaların spor eğitmenlerinde oluşturduğu baskıları araştırarak, bu çalışanların güvensiz iş koşulları altında spor eğitiminde kalite farklarının oluştuğu öne sürülmektedir (Gray, O'Regan, ve Wallace, 2018). Spor eğitimi, eğitmenlerin sosyal haklar ve iş güvencesi bakımından arka plana atılmasıyla nitelikli bir eğitim verilmesi hususunda zorluklar yaşamaktadır. Bu durum, eğitimcilerin motivasyonunu azaltmakta ve spor eğitimi alanında sürdürülebilir bir gelişim sağlanmasının önüne geçmektedir.

Neoliberal politikaların spor eğitime başka bir tesiri, sporda başarı odaklı sistemlerin yaygın hale gelmesidir. Eğitim ve spor politikaları, neoliberal ilkeler çerçevesinde bireysel başarı

odaklı performans ölçütlerine göre belirlenmiştir. Bu sistem, genç sporcuların performanslarına göre değerlendirilmesi sonucuna yol açmış ve spor eğitimi, bireysel başarı ve ekonomik kazançlar üzerine kurulu bir sistem haline gelmiştir (Macdonald, 2014; Van Rheenan, 2015). Bu yaklaşım, genç sporcuların yeteneklerini en üst düzeye çıkarmayı hedeflerken, aynı zamanda takım çalışması ve sosyal becerilerin gelişimini göz ardı etmiştir. Ayrıca, ekonomik kazançların ön planda tutulması, sporun eğitsel ve karakter geliştirme işlevlerini ikinci plana itmiş, sporcuların sadece maddi başarılarla ulaşmaları için motive edilmelerine neden olmuştur. Neoliberal spor politikalarının sporu bir devlet hizmet olmaktan ayrılıp bireysel başarı odaklı bir rekabete dönüştürdüğünü belirtmektedir (Gönel ve Akçalı, 2007; Fişek, 1999).

Bu noktada, toplumsal işlevinden uzaklaşan spor eğitimi, hem bireysel başarıyı hem de ekonomik geliri hedefleyen bir sisteme dönüşmüştür. Spor, eskiden bir sosyalleşme alanı olarak gözlemlenirken, neoliberal politikalar sonucunda toplumsal kazançlarından ayrılarak bireysel gelir ve rekabetçi bir sistem haline gelmiştir. Bu sürecin, sporun toplumsal uyum sağlama ve sosyal kalkınma işlevini zayıflattığı gözlenmektedir. Eğitim sistemlerinin de benzer bir şekilde bireysel başarıya ve ticari kazançla dayalı olması, özellikle dezavantajlı toplulukların spora ve eğitime erişimini sınırlamaktadır.

Freire'nin eleştirel eğitim anlayışı, uygulamada olan neoliberal eğitim politikalarının, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini kaybetmesine yol açtığını ve öğrencileri pasif öğrenici statüsüne dönüştürdüğünü savunmaktadır. Sporcuların sadece bireysel başarılarına odaklanarak, sosyal fayda sağlayan aktivitelerden uzaklaşmaları da Freire'nin öne sürdüğü bu anlayışın spor eğitiminde de benzer şekilde ortaya çıktığının göstergesidir (Freire, 2017). Bir başka açıdan bakıldığında da neoliberal politikaların hem eğitimde hem de spor eğitiminde eğitim fırsatlarının dezavantajlı gruplar için sınırlı hale gelmesine ve sosyal adaletin zayıflamasına yol açtığı belirtilmektedir (Angus, 2015).

Sonuç olarak, neoliberal politikalar yüzünden spor eğitimi serbest piyasa dinamiklerine bağımlı bir hale gelmiş ve profesyonel sporculara ayrılan kaynaklar artırılarak, dar gelirli toplumun bu eğitimlerden fayda sağlama ihtimali zayıflamıştır. Neoliberal eğitim ve spor politikalarının uzun vadede toplumsal adaleti ve fırsat eşitliğini zayıflattığını ve bu politikaların sürdürülebilirliği konusunda ciddi endişeler bulunduğu vurgulanmaktadır (Cinoglu, 2006; Ryan, 2010).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Neoliberal politikalar, spor yönetimi ve eğitim üzerinde derin ve yapısal değişikliklere yol açmıştır. Bu politikaların eğitimi özel sektöre dayalı bir sisteme dönüştürmesi, toplumdaki eşitsizliklerin artmasına ve toplumsal yarar sağlayan devlet hizmetlerinin arka plana atılmasına sebep olmuştur. Spor eğitimi, neoliberal politikalar doğrultusunda kamu hizmeti olmaktan çıkmış ve bireysel başarıya dayalı, ticari gelirin ön planda olduğu bir alan haline gelmiştir (Ouyang, Lee, ve Ko, 2023). Spor eğitimi üzerindeki neoliberal dönüşümün en belirgin etkilerinden biri, fırsat eşitsizliklerinin derinleşmesidir. Kamusal bir hizmet olarak sunulan spor programlarının azalması ve özel sektörün spor politikalarına daha fazla dahil olması, dezavantajlı toplulukların spor eğitimine erişimini kısıtlamıştır. Özellikle düşük gelirli ailelerin çocukları, spor okullarında ve üst seviye sporcuların öncelik kazandığı bir sistemde

kendilerine yer bulmakta zorlanmaktadır. Bu durum, sporun bir toplumsal yarar aracı olarak kullanılma kapasitesinin etkisini azaltmıştır (Parnell, Roberts, Walker, ve Hayton, 2017). Performans odaklı bu sistem, bireysel başarıyı öne çıkarırken, sporun sağladığı sosyal ve toplumsal yararların göz ardı edilmesine yol açmıştır. Bu yaklaşım, sporun toplumsal entegrasyon ve karakter gelişimi gibi önemli işlevlerini ihmal ederek, sporun sadece rekabetçi bir faaliyet olarak görülmesine neden olmuştur. Neoliberal politikaların bir diğer önemli etkisi, spor eğitmenlerinin ve eğitim çalışanlarının güvencesiz çalışma koşullarına maruz kalmasıdır. Bu durum, meslektaşlar arasında iş güvencesizliği yaratmakta ve uzun vadeli kariyer planlamalarını zorlaştırmaktadır. Özelleştirme süreçlerinin hızlanması ve kamusal desteğin azalması, spor eğitmenlerini esnek ve güvencesiz iş modellerine zorlamaktadır. Bu değişim, sporun kalitesini düşürmekte ve eğitmenlerin motivasyonunu azaltarak, sporun genel gelişimini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca bu durum, spor eğitiminin kalitesini olumsuz etkilemekte ve eğitmenlerin iş güvencesi zayıfladıkça sporun toplumsal işlevi daha da gerilemektedir (Gray, O'Regan, ve Wallace, 2018). Neoliberal politikaların spor eğitime olan sonuçları, sporun ticarileşmesi süreci ile de yakından bağlantılıdır. Özellikle uluslararası başarı odaklı spor politikaları, genç sporcuların ticari bir araç olarak görülmesine sebep olmuş ve bu durum sporun sosyal uyum sağlama ve toplumsal kalkınma görevini azaltmıştır (Houlihan, 2014; Ouyang, Lee, ve Ko, 2023).

Sonuç olarak, neoliberal politikalar spor eğitimi piyasa dinamiklerine bağımlı bir hale getirerek, toplumsal fayda sağlama potansiyelini zayıflatmıştır. Kamusal spor hizmetlerinin azalması, elit sporculara daha fazla kaynak ayrılması ve düşük gelirli grupların spor eğitime erişimlerinin zorlaşması, bu sürecin en belirgin sonuçlarındandır (Macdonald, 2014; Van Rheenan, 2015).

Bu bağlamda, daha eşitlikçi ve toplumsal faydayı öncelikleyen spor politikalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Spor eğitiminde devletin daha aktif bir rol üstlenmesi, fırsat eşitsizliklerini azaltabilecek ve sporun toplumsal kalkınmadaki rolünü yeniden güçlendirebilecektir. Neoliberal politikaların spor eğitime olan olumsuz etkilerini azaltmak ve sporun daha kapsayıcı ve adil bir şekilde sunulmasını sağlamak amacıyla çeşitli önlemler alınmalıdır. Bu bağlamda, aşağıdaki öneriler değerlendirilebilir:

Kamusal Spor Programlarının Desteklenmesi

Toplumda eşitlikçi bir yapı kurmak için, toplumun tüm kesimlerinin spor eğitime katılımı devlet tarafından desteklenmelidir. Eğer ki devlet spor eğitime yeterli kaynağı ayırırsa, toplumda dezavantajlı olarak adlandırılan kesimin fırsat eşitsizliğine uğramasını engellemiş olur. Böylelikle, kamu desteği sayesinde sadece elit sporcular değil, toplumda geniş bir kitlenin bu imkanlardan yararlanma olanağı artacaktır.

Spor Eğitmenlerinin Çalışma Koşullarının İyileştirilmesi

Spor eğitiminin kalitesi, spor eğitmenlerine gerekli sosyal hakların ve iş güvenliğinin sağlanması ile artabilir. Kendilerine iş güvencesi sağlanan eğitmenlerin motivasyonlarının olumlu yönde artışı, eğitim kalitesini olumlu etkileyecektir. Böylelikle daha sürdürülebilir bir spor eğitimi sisteminin oluşturulması sağlanacaktır.

Eşit Fırsatlar Yaratmak İçin Politika Reformları

Toplumda mevcut dezavantajlı bireylerin spor eğitiminden faydalanabilmesi için özel sektör ile devletin iş birliği yapması, bu sorunun çözümü açısından önem arz etmektedir. Bu işbirliği ile dezavantajlı grupların spor eğitimine dahil olması için yeni politikalar geliştirilmelidir.

Toplumsal Faydayı Öncelikleyen Spor Programlarının Artırılması

Spor programları bireylerin kişisel başarılarından çok, toplumun edineceği fayda gözetilerek oluşturulmalıdır. Spor, hem fiziksel bir aktivite olarak hem de sosyal kalkınma ve toplumsal uyuma katkı sağlayan bir araç olarak değerlendirilmelidir. Bu çerçevede, sosyal içerme projeleri ve toplumun kalkınmasına yönelik spor etkinliklerinin derinleştirilmesi, sporun toplumlardaki sosyal etkisini artırabilir.

Sporun Ticarileşmesine Alternatif Modellerin Geliştirilmesi

Sporun ticarileşmesine karşı farklı bakış açıları geliştirilmeli ve sporun toplumsal bir hizmet olarak kalması gerekmektedir. Spor eğitimi, hem ekonomik kazanç ve ticari başarıyı hem de sosyal eşitlik ve kişisel gelişimi de desteklemelidir. Bu doğrultuda, devletin spor politikalarında aktif bir rol alarak, daha geniş kitlelere hitap eden programlar geliştirmesi gerekmektedir.

Bu öneriler, spor eğitiminin daha kapsayıcı, adil ve sürdürülebilir hale gelmesine katkıda bulunacak stratejiler olarak değerlendirilebilir. Sporun toplumsal yarar sağlaması için, bireysel başarı odaklı yapılar değil, eşitlik ve sosyal etkileşimi ön plana çıkaran bakış açıları benimsenmelidir.

KAYNAKLAR

- Angus, L. (2015). Neoliberalism, education and the politics of possibility. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 36(3), 317-331. <https://doi.org/10.1080/01596306.2015.1014577>
- Ball, S. J. (2003). The teacher's soul and the terrors of performativity. *Journal of Education Policy*, 18(2), 215-228. <https://doi.org/10.1080/0268093022000043065>
- Ball, S. J. (2017). *The education debate* (3rd ed.). Policy Press.
- Bayram, A. (2018). The reflection of neoliberal economic policies on education: Privatization of education in Turkey. *European Journal of Educational Research*, 7(2), 341-347. <https://doi.org/10.12973/eu-jer/768010>
- Connell, R. (2007). *Southern theory: The global dynamics of knowledge in social science*. Polity Press.
- Cin, F. M. (2013). Neoliberal policies and education in Turkey: The case of disadvantaged groups. *International Journal of Educational Development*, 33(5), 525-535.
- Cinoglu, M. (2006). Neoliberal education reforms in Turkey: A critical review. *Educational Policy*, 23(4), 987-1003.
- Demirtaş, H. (2019). Neoliberal policies and their impact on education in developing countries. *Journal of Educational Sciences Research*, 9(3), 15-25. <https://doi.org/10.1016/j.jesma.2018.11.004>
- Fişek, K. (1999). *Spor yönetimi ve politikaları*. İletişim Yayınları.
- Freire, P. (2017). *Pedagogy of the oppressed*. Bloomsbury Academic.

- Gönel, F., ve Akçalı, E. (2007). Türkiye’de neoliberal politikaların eğitim yönetimine yansımaları. *Eğitim Bilim ve Toplum*, 5(20), 4-29.
- Gray, J., O'Regan, P., ve Wallace, M. (2018). Neoliberalism and its impact on the sports education workforce. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 10(1), 112-129. <https://doi.org/10.1080/19406940.2017.1381633>
- Gök, F. (2004). Neoliberal reforms and their effects on Turkish education. *Journal of Educational Policy*, 19(2), 155-168.
- Harvey, D. (2005). *A brief history of neoliberalism*. Oxford University Press.
- Houlihan, B. (2014). Sport and neoliberalism: New perspectives on the state and the economy. *Journal of Sport and Social Issues*, 38(5), 451-469. <https://doi.org/10.1177/0193723513501281>
- Liasidou, A. (2015). *Neoliberal reforms and the crisis of education*. Palgrave Macmillan.
- Macdonald, D. (2014). The social construction of sports education under neoliberalism. *Sociology of Sport Journal*, 31(4), 389-412. <https://doi.org/10.1123/ssj.2013-0123>
- Mudge, S. (2008). What is neoliberalism? *Socio-Economic Review*, 6(4), 703-731.
- Ouyang, Y., Lee, P.-C., ve Ko, L.-M. (2023). A systematic review of the development of sport policy research (2000–2020). *Sustainability*, 15(1), 389. <https://doi.org/10.3390/su15010389>
- Parnell, D., Roberts, J., Walker, M., ve Hayton, J. (2017). Neoliberalism, austerity and sport: Challenging the sporting commons in the UK. *International Review for the Sociology of Sport*, 52(2), 99-116. <https://doi.org/10.1177/1012690216646760>
- Robertson, S. (2008). Education, governance and the global economic crisis. *British Journal of Sociology of Education*.
- Ryan, G. W. (2010). Performance-based policy reform: Neoliberal education policies and the push for accountability. *Policy Futures in Education*, 8(5), 591-600. <https://doi.org/10.2304/pfie.2010.8.5.591>
- Salisbury, P., Tinaz, C., ve Turco, D. (2014). The role of sport and leisure activities in Turkey's development objectives. In *Sport and development in Turkey: Policy frameworks and national identity* (pp. 53-74). Routledge.
- Ulum, Ö. G. (2020). Neoliberal policies and English language education in Turkey. *English Language Teaching*, 13(9), 63.
- Van Rheenan, D. (2015). Academics versus athletics? The protection and prioritization of college athletics in an era of neoliberal austerity. *Critical Criminology*, 23(1), 15-29. <https://doi.org/10.1007/s10612-015-9264-9>